

Fungar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi.
Horat.

EINE STIMME AUS UNGARN

Fungar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi.
Horat.

HAMBURG
HOFFMANN UND CAMPE
1832

Z brožúry Pavla Senického, tejto pozoruhodnej kritiky stavovského Uhorska, podávam len preklad časti, ktorá sa týka maďarizácie. V textovej časti je to veta na str. 48, ktorú tu podávam celú, aby sa videlo, v akom súvisi sa dotýkal Senický tohto problému. Veta zneje:

„Čo vyčíňal nedávno Holanďan v Belgicku, to isté robí zarytý Uhor so svojou uhorskou¹ rečou⁸⁾, obchod je v úpadku, priemysel je bez potrebných výhod, a preto bez každého rozmachu; živnostník po našich mestečkách biedi a je od tereziánskych čias stále chudokrvný; remeselník po mestách má sotva obstojný odbyt (o privilegovanom prehovorim trochu ďalej).“

Na str. 73–75 brožúry je text poznámky č. 8 (ide až po koniec str. 76 v mnou študovanom, žiaľ, defektnom exemplári). Cit. poznámku podávam od začiatku, ale len potiaľ, pokiaľ sa v nej kritizuje maďarizácia:

„⁸⁾ Všetko, čo v Karpatoch býva a ľudsky dýcha, hovorí slovanskou rečou,² ba aj v rovinnatom vnútrozemí mojej vlasti sú celé obce slovanského pôvodu a rozprávajúce po slovansky. Áno, celá južná strana, od najkrajnejšej hranice Slavónska približne až po Tirolsko, je v príbuzenstve so slovanskou rečou. V našich mestách priemerne asi päť sedmín hovorí nemeckou rečou, ktorá často získava prevahu už aj v našich mestečkách. Treba preto pomyslieť pri tomto pozitívnom stave na naše pestrozmiešané národnosti, ako sú tu, na Grékov, Rácov, Rusínov, Valachov, Arménov, Cigánov, čiernych a bielych atď. — a to ešte pod jedným nemeckým panovníkom, pričom mnohý župan, ba dokonca aj mnohí z našich gavalierov neovládajú uhorskú reč, a existuje tu zákon, ako je ten 8. článok z roku 1830!³ — Takúto heterogénnu masu a tak mnoho jazykov chcú do troch rokov zhungarizovať⁴ — a ak by to nešlo, všetkých synov vlasti oných rodín vytvoríť z verejných úradov a obchodov, vlastne vytisnúť. Zákonom chcú prikázať, aby každý asi pred 12–15 rokmi v Uhorsku narodený alebo v budúcnosti na svet majúci prísť uhorsky rozprával, myslel, písal a obchodoval! Je to vskutku podivuhodná národná pedagogika, ktorá mojej vlasti nesľubuje nijakú česť, slávu a blahobyť, ale najviac iba škod-

livé vnútorné roztržky, návrat k nevedomosti a tým len záhubu. Prirodzene, taký cudzinec, ktorý sa v Uhorsku dobre chová, púšťa dolu svojim smädným hrdlom uhorské víno, bohatne, svojim deťom domy stavia — a ktorý napriek tomu všetkému zarytému Uhrovi vždy len jeho slaninu a papriku vyčíta a neverí, že by bol schopný nejakého vyššieho, zo samého seba čerpaného vzletu, i keby hovoril drážďanským alebo parížskym prízvukom, je len darebák. Je potom len celkom prirodzené, ak ho hrdý Uhor preto takmer nezmieriteľne nenávidí. No aj Uhor musí práve tak zo svojej strany byť slušný a má na to myslieť, že ostatné obyvateľstvo v Uhorsku nie je tu kvôli jeho gramatike alebo hádam preto, aby skákalo podľa jeho uhorskej píšťalky. Dnes by bolo totiž úplnou chimérou, keby Uhor sníval hádam o tom, že prostredníctvom svojej reči nájde zase svoj uhorský Kanaán,⁵ že si ho podmaní a na stáročia udrží bez platenia daní.⁶ Časy sa ohromne a neobyčajne zmenili a menšie národy, vklinené medzi popredné národy, majú teraz tiež svoje kalamity! Každý Uhor nech hovorí so svojimi a nech sa mazne so svojou milou vo svojej materinskej reči, nech ju dôkladne a náležite kultivuje. Nech však v Karpatoch nevháňa slzy do očí tu nejakej úbohej farárskej a tam zase bezmocnej učiteľskej vdove svojim osobovačno-sebeckým, výsady poskytujúcim, aj keď načas možno spiatočníctvu zasväteným a ľúbiacim sa, no predsa voči dnes kráčajúcemu duchu času bezmocne proti postaveným zákonom, lebo táto vdova nevláda svojho Jozefa a oná zase svojho Tomáša zaopatriť potrebným, aby sa v Komárne alebo v Kecskeméte mohol učiť po uhorsky.“

(Preklad latinského citátu z titulného listu tejto brožúry:)

Kiež pôsobím ako brús, dodávajúci ostrosť vlastnú železu, i keď mi nebola zverená takáto úloha. Horatius.

Preklad citátu podávam, odchyľne od titulných listov iných obrán v tomto súbore, preto na tomto mieste, lebo brožúra Senického sa, nakoľko viem, na Slovensku nevyskytuje a sám citát tiež nepatrí medzi známe miesta latinskej literatúry.

Editoriské poznámky

¹ Maďarskou. Dôsledne tak aj inde. Z kontextu vždy jasne vidieť, že autor myslí Maďarov a maďarčinu.

² Rozumej slovenskou. Tak aj inde v texte.

³ O jeho obsahu hovorí úvodná štúdiá v tomto diele.

⁴ Pomaďarčiť. Ponechávam v preklade autorov termín.

⁵ Narážka na dobové vychvaľovanie Uhorska ako dobre situovanej krajiny. (Porovnanie s biblickým Kanaánom, ktorý oplýval mliekom a medom.) Podobnú narážku má aj Ján Chalupka v *Bendeguzovi*.

⁶ Narážka na uhorskú šľachtu, ktorá sa v minulosti vytiahla spod daňovej povinnosti a zo sebeckých dôvodov obhajovala tento prežitok aj v 19. stor.